

Szakmai beszámoló

UTAZIK AZ UDVAR!

Erzsébet királyné utazásai Madeirától Herkulesfürdőig
Időszaki kiállítás a Gödöllői Királyi Kastélyban
2017. június 9 – október 1.

2017-ben ünnepeltük Erzsébet királyné születésének 180. és a kiegyezés 150. évfordulóját. E jeles évfordulókhoz és a Gödöllő városa által rendezend tematikus évhez a gödöllői kastély színes programokkal és két időszaki kiállítással kapcsolódott.

Az 1867. június 8-i koronázás 150. évfordulójának másnapján nyitottuk meg az első, „Utazik az udvar! Erzsébet királyné utazásai Madeirától Herkulesfürdőig” címmel a Rudolf-szárny emeletén, 19. századi festett falak között. (A teremsort 2010-ben újították fel és modern múzeumi technikával szerelték föl. Ennek köszönhetően nem csak vizuálisan, hanem biztonságát és műtárgyvédelmi körülményeit tekintve is ideális helyszínt biztosított.)

Az első térben, ahová lifttel, vagy a folyosóról érkezhettek, egy kerti pad fogadta a látogatókat, melyre leülhettek, és a fogastra készített, 19. századi divatú úti köpenyek és kalapok segítségével áthangelődhettek, lefékezettek egy kicsit. A pad mögött kinagyított óriási, gödöllői parkrészletet ábrázoló képeslap háttérül szolgált a közösségi médiába és emlékebe készített sőtöltöztes fotók és szelfik számára. A nagy képernyős

televíziós Than László fürdőéletet bemutató rajzaiból és karikatúráiból készült feldolgozást tekinthettek meg a padon ülve: fürdőépületeket és ivókúra-helyeket; jellegzetes nyaralóhelyi figurákat; látványosságokat és kirándulóhelyeket. A terem kályhafülkéjében 19. század eleji hengerkályha áll, amelyet ezúttal az ábrázolt helyszínnek megfelelően sőtöltöztesítettünk hirdetőoszloppá, és fürdőhelyi plakátok, korabeli reklámok kópiáival borítottuk.

A látogatók a bevezető terem után az egymásba kapcsolt termeken át sétálhattak, majd az utolsó teremből a folyosón át juthattak vissza a bejárathoz, vagy a lifthez.

A második teremben, amely a térsor legnagyobb helyisége, a királyi utazásokkal járó külső ségeket mutattuk be. A két ablak közötti álfalra támaszkodó kupolás sátor dominálta, amelyhez hasonlóakat a több királyi fogadást ábrázoló fotón és grafikán is fölfedezhettünk,

hiszen a magas rangú vendégek vasúti fogadásához szinte kötelezően hozzátartoztak. (Az igényes kivitel, látványos installáció a kiállítás elbontása után utóhasznosítható promóciós célokra.) A terem másik látványossága, a nyugati pályaudvar királyi várójának kinagyított fotója volt, amely eltt Erzsébet királyné ugyanonnan való várótermi szalagarnitúrájának két karosszéke állt. A teremben két rögzített fali vitrin van, az egyikben királyi utazásuk reprezentatív ajándékait, a másikban korabeli kocsik 10:1 arányú makettjeit állítottuk ki. A falon elhelyezett kisebb televízióban a királyi kocsikat és fogatokat ábrázoló akvarellek animált képi földolgozása, 14 db különféle, korabeli fogat volt látható utasaikkal. A kiállítás utolsó hónapjában egy igen értékes ötvöstárgy került még a terembe a Hermann Ottó Múzeum gyűjteményéből: Ferenc József egyik miskolci látogatásakor ajándékba vitt ezüst és drágaköves foglalatosságok serleg.

A következő terem az előzőnél kisebb, intimebb szoba, ahol a királyi utak szervezőit, a királyi családdal együtt utazó kíséret tagjait ismerhettük meg. Az egyik vitrinben az utazásokat szervező udvarmester és Erzsébet királyné kíséretében ezt a tisztséget évtizedeken át Nopcsa Ferenc báró töltötte be. A tárgyai: iratmappa, írókészlet, csengő voltak kiállítva. A falon a királyi család kíséretének fontos tagjait mutatjuk be: udvarhölgyek, komornák, titkárok, fodrász, felolvasó, adjutáns, házitanító, vagyis olyan személyek, akik általában utazásaikra is elkísérték uraikat. A sokablakos keretek paszpartúrája a korabeli arcképgyűjtemény fotóalbumokat idézte.

A szoba másik oldalán egy nagyméretű üvegvitrinben ezek a személyek poggyászából kaphattunk ízelítőt: utazó táskák, koffer, kalapdoboz, úti varró- és egyéb készletek. Egyik oldalán egy úti árnyékszék, közelében Erzsébet királyné vasúti kocsijának

toalett-szobájáról készült kép, különválasztott WC-fülkével. A szomszédos falon újabb televízió, királyi vonatok terveiből, fotóiból és enteriőrjeikről készült fotók összeállításával. (A TV-kben futó összeállításokat aláfestészeneként 19. század végi katonazenekar, pl. Bachó István, Fricsay Richárd, Fichtner Sándor szerzeményei, Lehár, Strauss muzsika kísérte, szobánként különböző hangulatot keltve.)

A királyi család kétségtelenül legnagyobb utazójáról, Erzsébet királynéről mesélt a kiállítás két utolsó szobája. **A negyedik terem** a királyné és kíséretének úti céljairól, úti élményeiről szólt, erre a vitrinben elhelyezett, korabeli női cipő és fekete csipke napernyő is utalt. Följöttük

úti szuveníreket, ajándékba való apró csecsebecségeket és édességeket válogattunk. A falakon két akvarell Possenhofent és Laxenburgot, valamint több másik úti célját ábrázolta. Az egyik sarokban, nagyméretű vitrinben Erzsébet fésülködő köpenye és papucsja, a másikban egy gyönyörű ezüst úti toilette-készlet volt látható. Az ablak elötti

álfalon Otilie Schrecker Erzsébetet lovaglóruhában ábrázoló festménye és egy általa is gyakran használt típusú úti, vagy sportlegyező a királyné sportszervezőjére, és az e célból tett utazásaira utalt.

A kiállítás **utolsó terme** a királyné idős kori utazásait idézte fel. Földrajzi térkép darabja a kiállítás végpontjába helyezett vitrinben elhelyezett, az utolsó, nauheimi fürdő kúráján viselt fekete ruhaderék volt. A terem további vitrinjeiben terjedelmes fürdő pohár-kollekciót állítottunk ki. A falakon Erzsébet fürdő kúráinak helyszínei illetve

Szinyei Merse Pál Vihar a starnbergi tavon című műve volt látható, gyermekkorának kedves helyszínét visszaidézve. A teremben a kijáratnál szemben elhelyezett álfalat nagyméretű fotónagyítás borította, melyen Erzsébet királyné hajója fedélzetén áll és a partot nézi merengve. A képről finom kis akvarell készült, amely Ferenczy Ida, Erzsébet királyné felolvasója tulajdonában maradt fenn, és örököseitől a közelmúltban került múzeumunk gyűjteményébe. Ezt a szép kis kultusztárgyat a fotónagyításon belül, külön burával védve akasztottuk a falra, az idős királyné egyre bezárulóbb személyiségére utalva. Az egyik sarokban a királyné és kíséretének utazásokról írt leveleiből készítettünk válogatást. Kihúzható fiókban a levelek nyomtatott átiratát is böngészheték a kíváncsiak.

Az utolsó szobából kilépve a folyosó végét fotónagyítás zárta el, Erzsébet legutolsó ismert fotója, amelyet a Genfi-tó partján, Territetben készített róla és Sztáray Irma udvarhölgyről az utcán egy amerikai turista. A falon, nagy térképen gombostűkkel jelöltük Erzsébet jelentősebb úti céljait, és a kivezető úton válogatást készítettünk ezekről a helyekről a küldött korabeli képeslapokból. A kíséret szövegeket böngészve így a látogató szkirándulása is visszafordult a bejáratig.

Saját tárgyaink és dokumentumaink mellett az alábbi múzeumokból, közgyűjteményektől kaptunk meg tárgyakat kölcsön a kiállításra: Budapesti Történelmi Múzeum, Hermann Ottó Múzeum, Miskolc, Iparművészeti Múzeum, Magyar Nemzeti Múzeum és Semmelweis Orvostörténelmi Múzeum, Magyar Nemzeti Galéria, Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum, Magyar Nemzeti Levéltár, Magyar Műszaki és Közlekedési Múzeum, Magyar Mezőgazdasági Múzeum, Országos Széchényi Könyvtár, Postamúzeum és magánszemélyek.

Múzeumpedagógiai program

A kiállításához készített múzeumpedagógiai programot előként a kiállítás nyári időzítése miatt - nem volt alkalmunk kipróbálni, de finisszázsként, **családi napot** szerveztünk.

A programra 2017. szeptember 30-án 10 és 16 óra között került sor. A célunk az volt, hogy a királyi utazásokat minél élvezetesebben, érdekesebben, a gyermekek és felnőttek számára egyaránt könnyen befogadhatóan ismertessük meg az érdeklődő családokkal. A mai ember számára szokatlan, a 19. század fordulói által megszokott utazási körülményeket, eszközöket, és úticélokot kívántuk játékos formában feldolgozni és bemutatni a résztvevők számára.

Az id szaki kiállítótér els helyiségében kicsik és nagyok egyaránt magukra ölthették a korabeli úti köpenyek és kalapok rekonstrukcióit. Így megtapasztalhatták, hogy milyen volt egy 19. századi úti viselet, és szimbolikusan is átlényegültek, maguk is egy (id)utazás részeseivé váltak. A beöltözésr l - a terem falán lév korabeli, a kastélyt ábrázoló felnagyított képeslapot használva háttérként - számos fényképfelvétel készült.

A játékos kedv résztvev k egy keresztrejtvény segítségével tudhattak meg minél többet a kiállításról. A kérdéseket úgy találtuk ki, hogy a leghangsúlyosabb kiállított darabok mellett az apró részletek megtekintésére is sarkalljuk a látogatókat. A rejtvény egyaránt tartogatott izgalmakat a gyermekek és a feln ttek számára. A megfejtés belép ként szolgált a kiállítóterek melletti, a kézm ves tárgyalkotásnak helyet adó helyiségbe. (Természetesen kézm veskedni rejtvény nélkül is lehetett, de

ezzel is próbáltuk ösztönözni a résztvev ket.) A keresztrejtvény megfejtése, a **vasmacska** is az utazásokhoz kapcsolódott: Erzsébet királyné egy utazása alkalmával készítettett magának horgonyt ábrázoló tetoválást.

A kiállítás témájához kapcsolódóan mini utazób rëndöket készítettünk hulladék dobozokból és kartonpapírból. A tárgyalkotás folyamata múzeumpedagógus kolléga és a Kastélybarát Egyesület önkéntesének vezetésével folyt. A mini-b rëndöt úgy terveztük meg, hogy elkészítése az óvodások és a kiskamaszok számára is élményt nyújtó, alkotó folyamat legyen.

Délután Pálinkás Patrícia történész vetített képes ismeretterjeszt el adása is segített eligazodni Erzsébet királyné utazásainak történetében.

A nagy érdekl dés és a családi nap résztvev inek száma ó 166 f ó, a résztvev k által a kiállításban eltöltött id hosszúsága, és a visszajelzések is a program sikerességét bizonyítják. Minden családtagnak, korosztálytól függetlenül, tudtunk tartalmas és maradandó élményt adó programot kínálni.

A különböz életkorú gyermekek és feln ttek egyaránt megtalálhatták a módot, ami részükre közelebb hozta, megérthet vé és átélhet vé tette a 19. századi f úri utazási kultúrát.

Kiállítás-marketing

Az id szaki kiállításához reklámcéllal egy játékot is szerveztünk, amit **Mit pakoljunk az utazóládába?** címmel hirdettünk meg. A jegypénztárunk mellett molinón olvashatták el látogatóink a felhívást, ami alá egy "valódi" utazóládát helyeztünk el, utazással kapcsolatos, tapintható tárgyakkal és a kastélyos könyvekkel. A játékot a weboldalunkon és Facebookon is hirdettük, valamint szórólapon a jegy mellé is megkapták a felhívást látogatóink. A helyes megfejtés között havonta sorsoltunk egy-egy könyvet, amit a játékos választhatott a ládából. A f díj pedig egy ötszemélyes családi ebéd volt a kastélyban.

Bár a kihelyezett tárgyak nagy népszerűségnek örvendtek, sajnos a kiállítás ideje alatt összesen csak 32-en küldtek be helyes megfejtést. A játékra egyébként legtöbben augusztusban vállalkoztak, amikor a családok voltak túlsúlyban a látogatók között. (Valószínűleg legnagyobb érték nyereménnyel vonzóbb lehetett volna ez a játék.) Mindazonáltal a kihelyezett ládának is köszönhetjük, hogy a pénztárnál sorban állók kedvet kaptak a kiállítás megtekintésére, és a megelőző évekénél sokkal nagyobb számban váltottak kombinált belépőjegyet a szimaói, állandó kiállításra szóló olcsóbb jegy helyett.

Facebook

A kiállítás népszerűsítése céljából a kastély hivatalos Facebook-oldalán ismeretterjesztő cikksorozatot indítottunk május 24-én. A cikkek a kiállított tárgyakhoz valamint a királyné utazásaihoz kapcsolódó történeteket, izgalmas háttérinformációkat dolgozták fel. A kastély muzeológusai összesen 13 cikket készítettek, figyelemfelkeltő fotóanyaggal illusztrálva. A kiállítás megnyitása előtt 3112

JÁTÉK!

Mit pakoljunk az utazóládába?

Erzsébet királyné és Ferenc József utazásaira rengeteg holmit vitt magával.
(Néha még élő kecskét is, a friss tej miatt.)
Az Utazik az udvar! című kiállításon megmutatjuk, hogy kecskén kívül mi mindenre lehetett szükségük!

- Nézze meg a kiállítást!
- Keresse meg ezeket a tárgyakat:

A
Erzsébet királyné fésülködőköpenye

B
Ferenczy Ida úti órája

C
Ferenc József vadászkalapja

Amelyiket **nem** találja, azt **nem** „pakoltuk be” a kiállításba, viszont az lesz a **helyes megfejtés!**

A megfejtést küldje el **PRIVÁT ÜZENETKÉNT** 2017. október 1-ig a kastély hivatalos Facebook-oldalára! A helyes megfejtők között havonta kisorsolunk egy nyertest, aki választhat egy kastélyos könyvet az utazóládánkból.
A havi nyertesek nevét a Facebook-oldalunkon tesszük közzé.

A kiállítás végén minden játékos között sorsoljuk ki a főnyereményt: **egy 5 személyes családi ebédet a kastély különtermében!**

A havi könyvsorsolások időpontja:
2017. június 30., július 31., augusztus 31., október 2.
A sorsoláson az adott hónapban, a sorsolási napot megelőző napon 24.00 óráig beküldött privát üzenetek vesznek részt.

Gödöllői Királyi Kastély - hivatalos 2 új fényképet töltött fel. ...

szeptember 25. · 🌐

Erzsébet királyné Meránban

Merán a birodalom legdélibb klimatikus gyógyhelyének számított 1836 óta, ekkor ismerték el a klíma és az itt termelt szőlő gyógyhatását. A város a tengerszint felett 300 méterre fekszik a Passer folyó jobb partján. Hegyek veszik körül, amelyek magassága 1400 és 3300 méter között váltakozik. Ezek megvédik a hidegtől, a szélétől, ezért klímája enyhe télen is. A mediterrán növényzetű parkokból a havas hegycsúcsokat lehet látni nyáron is. A hegyekből jöv... Továbbiak

követ je volt a kastély oldalának, ez szre több mint 700 f vel növekedett. A cikkek elég nagy szórást mutattak az elérési adatok szempontjából: 900 és 6993 f között változtak, átlagosan 2-3 ezer olvasóhoz jutottak el. A megosztási adatok 0 és 16 között mozogtak, a kedvelések száma pedig - csak a kastély oldalán nézve - 2 és 61 között. A legnépszerűbb posztnak az Erzsébet királyné fodrászn jér 1 szóló cikk bizonyult.

A kiállítás hasznosulása

A kiállítás a nyitva tartásának 16 hete alatt 6059 fizet látogatót vonzott. A látogatottság meghaladja az el zetes terveket, havi eloszlása felfutó, az augusztus és a szeptember azonban kicsit magasabb látogatószámot produkált. Mindez arányaiban megfelel az el z évek tapasztalatainak. A kombinált jegy (állandó és id szakai együtt) 6-8-szoros adatokat produkált, vagyis nagyon sokan választották az id szakai kiállítást is az állandó belép mellé, illetve az id szakira érkez k szívesen meglekintik újra a kastély enteri rjeit. Nagy siker volt a szeptemberi iskoláscsoport-akció is (100 forintos belép az id szakai kiállításra és 600 forintos kombijegy), melyet összesen 874 f vett igénybe.

A belép jegyekb l befolyt nettó bevétel 3. 951.160,- Ft

A kiállítást a sajtó is figyelemmel kísérte. Hírek, tudósítások és elemzések jelentek meg róla többek között az Ajkai Szó, a Heti válasz, a Magyar Id k, a Népszava és a Pesti M sor hasábjain és online oldalain. A Kossuth Rádió Belép és Krónika m sorában foglalkozott a kiállítással, valamint a helyi és regionális sajtó szinte minden termékében jelen voltunk.

Kísér rendezvények és programok:

Múzeumok Majálisa május 20-21. A kiállítás el zetes promóciója

Koronázási hétvége június 10-11. Ingyenes tárlatvezetések a Kastélybaráti Egyesület önkénteseivel

Kastélybarátok Klubja június 13. Kaján Marianna és Kovács Éva el adása és szakvezetése

Múzeumok Éjszakája jún. 24. Ingyenes tárlatvezetések a Kastélybaráti Egyesület önkénteseivel

Szakmai nap szeptember 7. Szakmai vezetések a múzeumi szakma számára

Kulturális Örökség Napok szept. 16-17. Ingyenes tárlatvezetések a Kastélybaráti Egyesület önkénteseivel

Kastélybarátok Klubja szeptember 19. Frisnyák Zsuzsa: Udvari utazások el adás

Vadász Nap szept. 24. Ingyenes tárlatvezetések a Kastélybaráti Egyesület önkénteseivel

Turizmus Világnapja szept. 27. Ingyenes tárlatvezetések a Kastélybaráti Egyesület önkénteseivel

Múzeumok szi Fesztiválja szept. 30. ingyenes vezetések, kézműves foglalkozás, Pálinkás Patrícia előadása

Kódfejt k Éjszakája október 27. A kiállítás témájára épülő szabadulójáték az állandó kiállítás és a lovarda tereiben felnőttek számára

A kiállításról készült képes ismertető az alábbi webhelyen tettük közzé:
http://www.kiralyikastely.hu/oldal.200.utazik_az_udvar_-_kiallitas

Készítette: Faludi Ildikó, Kovács Éva Marianna, Németh-Kassa Melinda